

В настоящее время многие регионы столкнулись с целым комплексом проблем (структурных, институциональных, социальных, экономических и т.д.), которые можно было бы решить с меньшими потерями, имея прочную продовольственную базу. Ее отсутствие усиливает продовольственную зависимость Украины от импортных поставок, а это ослабляет позиции местных сельских товаропроизводителей, для поддержки которых необходимы значительные бюджетные ресурсы. Это подрывает экономику, усиливает социальную напряженность, истощает ресурсный потенциал.

#### IV. ВЫВОДЫ И ПРЕДЛОЖЕНИЯ

Основные социально-экономические предпосылки эффективного развития виноградо-винодельческого подкомплекса – формирование многоукладной экономики на селе, углубление специализации и концентрации производства и организации зоны виноградарства каждого региона, максимальное использование территориальных преимуществ, природно-экономических условий, расширение и углубление переработки сырья, сокращение потерь продукции, формирование рынка виноградо-винодельческой продукции и его инфраструктуры.

Виноградо-винодельческий подкомплекс Крыма и Украины в целом в состоянии обеспечить как внутреннее потребление, так и производство продукции на экспорт. Возможно предположить, что с дальнейшим развитием производительных сил, совершенствованием экономических отношений между различными сферами АПК, произойдет возврат к интеграционным связям между ними, обусловленным экономической целесообразностью. Новые формы хозяйствования во многом будут напоминать традиционное существование.

#### Источники и литература

1. Авидзба А.М., Черемисина С.Г. Экономика виноградарства Крыма: теория и практика функционирования. – Ялта: Адонис, 2003. – 247 с.
2. Авидзба А.М., Черемисина С.Г., Антипов В.П. Проблемы управления трудовыми отношениями в виноградарстве (теоретический аспект). – Ялта: Адонис, 2003. – 230 с.
3. Авидзба А.М., Дженеєв С.Ю., Антипов В.П. Реализация рыночных принципов хозяйствования – основной путь возрождения виноградо-винодельческого комплекса Украины / Виноградарство. Сб. науч. тр. – Ялта: ИВиВ «Магарач», 1999. – Т.30. – С. 5–11.
4. Бузни А.Н., Матчина И.Г. Экономика виноделия Украины: состояние и стратегия развития // Стратегія економічного розвитку України. – 2001. – №7. – С. 351–358.
5. Гаркуша О.М. Щодо стратегії формування ринку і ефективної реалізації виноробної продукції: Зб. наук. пр.: Економічні науки. – Миколаїв: Вид-во «МФ НаУКМА», 2001. – Т.9– С. 70–72.
6. Мармуль Л.А. Стратегическое управление устойчивым развитием виноградарства в регионе / Вісник аграрної науки в Причорномор'я. Вип.. 32. – Миколаїв: Миколаївський держ. аграр. ун-т, 2006. – С. 61–78.
7. Рыбинцев В.А. Маркетинг винограда и вина. – К.: ИАЭ, 2000. – 347 с.
8. Червен І.І. Розвиток економічних відносин партнерів виноградарсько-виноробного підкомплексу АПК // Економіка АПК. – 1999. – №1– С. 86–88.
9. Черемисина С.Г. Развитие виноградо-винодельческого производства Крыма. – К.: ННЦ ИАЕ – 2006. – 489 с.
10. Черемисина С.Г. Методология разработки направлений развития виноградо-винодельческого производства Крыма // Економіка АПК. – 2006. – №9. – С. 8–17.
11. Черемисина С.Г. Функционирование виноградо-винодельческого подкомплекса: теория, методика, практика: Монография. – Симф.: Таврия, 2004. – 456 с.
12. Черемісіна С.Г. Інтеграційні механізми розвитку виробничо-наукової діяльності Інституту «Магарач» // Агроінком. – 2006. – №3. – С. 68–74.

#### Чудновець І.В.

### ПЕРСПЕКТИВИ ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ПРИ ВСТУПІ УКРАЇНИ ДО СВІТОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТОРГІВЛІ

**Постановка проблеми.** Україна відноситься до Європи і тому не може стояти осторонь інтеграційних процесів, які відбуваються на континенті. Територіальне розширення Європейського союзу, його безпосереднє наближення до кордонів нашої держави вимагає активізації участі України в цих процесах. Якщо процес інтеграції України в Європейський союз передбачає в довгостроковому періоді, то питання про повноправне членство України у Світову організацію торгівлі (СОТ) є сьогодні ключовим.

**Мета дослідження.** Актуальним питанням на шляху вступу України до СОТ є проблеми і перспективи сільського господарства.

**Аналіз основних досліджень і публікацій.** Проблемами тарифного регулювання сільськогосподарської продукції при вступі України до СОТ займалися такі відомі науковці: Білик Ю., Бураковський І., Заболотний В., Лузан Ю., Хандріх Л., Хоффманн Л. та інші.

**Виклад основного матеріалу.**

Вступ до Світової організації торгівлі призведе до корінних змін у внутрішній сільськогосподарській політиці держави, насамперед відбудуться зміни в тарифному регулюванні експортно-імпорتنих операцій. Зараз економіка України здебільшого функціонує в умовах членства в СОТ, після того як з квітня 2006 року до вересня набули чинності закони, якими приведено у відповідність до наших зобов'язань, майже 90% ставок імпортного мита. Наслідком цього стало і збільшення імпортного потоку в 1,3 рази. При цьому надходження від мита збільшилося в 1,6 рази, а збирання ПДВ – майже в два рази. Тобто збільшення відбулося не за рахунок реального збільшення імпорتنих потоків, а здебільшого за рахунок їх легалізації. З прийняттям цих законів рівень лібералізації доступу до ринків України вже на сьогодні в основному приведено у відповідність до вимог СОТ. Якщо подивитися по результатах цих змін в митно-тарифному регулюванні, то ми можемо сказати, що по всій номенклатурі середньарифметична ставка чинного митного тарифу складає 6,51%, при наших кінцевих зобов'язаннях по членству в СОТ – це 6,28%, по сільськогосподарській продукції – 13,84% (це фактичний показник), а показник по зобов'язанням щодо повного членства 11,16% [1].

У ході переговорів щодо вступу України до СОТ максимальну ставку тарифу на продукцію сільського господарства погоджено на рівні 20%. За їх оцінками, це означає значне скорочення митних бар'єрів майже для всієї продукції сільського господарства та харчової промисловості у порівнянні з тарифами України для режиму найбільшого сприяння, які діють нині. Так, граничні тарифи для пшениці, кукурудзи та яєць будуть меншими у 1,5 - 2 рази; для насіння сояшнику - у 13 разів; для яловичини та свинини - у 3 рази; для м'яса птиці - у 7 разів; для білого цукру - у 2 рази. Винятками є цукор - 50%, сояшникове олія - 30% і підкацизні товари (вино, лікєро-горілчані та тютюнові вироби), для яких максимальні тарифні ставки будуть вищими [2].

Зараз економіка України проходить процес адаптації до вимог щодо членства в СОТ. Тенденції зростання імпорту при темпах зростання більш ніж експорту не є критично небезпечним, що дозволяє зараз вже продумати механізм адаптації і реагування на такі тенденції в контексті майбутнього вступу України в СОТ.

Різні галузі сільського господарства неоднаково реагуватимуть на подальше послідовне включення їх у світовий ринок. У цілому можна сказати, що галузі рослинництва більш конкурентоспроможні, ніж галузі тваринництва, оскільки в останніх накладаються два цикли неефективності - в самому тваринництві та в кормовиробництві. Знижує конкурентоспроможність продукції тваринництва на ринку також швидке зниження рівня споживання на душу населення у зв'язку із спадом життєвого рівня і переміщенням попиту на рослинницьку продукцію. В рослинництві на зовнішньому ринку найбільш перспективним є зернове господарство і виробництво олійних культур.

Щодо лібералізації доступу до ринку товарів найбільш актуальним є питання імпорту цукру-сирцю з тростини на вітчизняний ринок. Позиція України щодо регулювання імпорту цукру-сирцю є на сьогодні суперечливою і потребує термінового узгодження. Чинний тариф на цукор білий та цукор-сирець встановлений на рівні 50%, але не менше, як 0,3 євро за один кілограм, 300 євро на тонну [2]. Такий рівень захисту є досить високим, а тому неприйнятним для членів СОТ.

В ході переговорного процесу з 2001 р. була погоджена пропозиція Міністерства аграрної політики щодо встановлення щорічної тарифної квоти в обсязі 260 тис. тонн зі ставкою ввізного мита 2% в межах квоти на ввезення цукру-сирцю з тростини задля забезпечення мінімального доступу до ринку України не менше 5% від внутрішнього споживання [3].

У ході чотирнадцятого засідання робочої групи зі вступу України до СОТ за ініціативи Мінагрополітики українською стороною було заявлено незастосування тарифної квоти на цукор-сирець у майбутньому [4, 271] Такий крок викликав зустрічну пропозицію від країн, членів робочої групи, щодо суттєвого зниження митного тарифу на цукор та цукор-сирець.

Зменшення тарифного захисту мало б спричинити падіння цін вітчизняних сільськогосподарських виробників. Проте експерти прогнозують, що для більшості груп сільськогосподарських товарів цього не станеться.

На багато видів продукції внутрішні ціни часто є навіть нижчими за зовнішні (до сплати мита), що дає змогу Україні вже сьогодні експортувати значну частину сільськогосподарської продукції. Що ж до інших груп товарів, то внутрішні ціни на них вищі за зовнішні не більше, ніж на 20% (максимальна митна ставка), що, як правило, гарантує захист вітчизняного виробника. Виняток становлять такі групи товарів, як м'ясо птиці та свинина, ціни на які можуть зменшитися.

У цілому, вступ України до СОТ приведе до збільшення валового внутрішнього продукту на 1,9% і також, підвищення рівня добробуту приблизно на 3% від українського рівня споживання головним чином через більш високу частку заробітної плати та зниження цін на споживчі товари [3, 3]. Головні рушійні сили, які стоять за цими результатами - скорочення митних тарифів на імпорт товарів і врегулювання внутрішнього оподаткування у відповідності до правил СОТ.

Зважаючи на те що митні тарифи на імпорт товарів для сільськогосподарських та особливо для продовольчих продуктів є найвищими в тарифному розкладі України, їхнє скорочення головним чином позитивно вплине на всю економіку в цілому. У той же самий час, через скорочення тарифів, імпорт сільськогосподарської продукції збільшиться на 42% та імпорт харчової продукції навіть на 86%. Хоча очікується що для України на 12% зросте експорт сільськогосподарської продукції через покращення доступу на інші ринки, повний вступ СОТ приведе до зниження на 8% сільськогосподарського виробництва і на 10% - виробництва

харчової продукції.

Вступ України до СОТ має як позитивні так і негативні наслідки для сільського господарства.

Позитивні наслідки:

- додаткові можливості доступу сільськогосподарської продукції до ринків держав – членів організації;
- стимулювання технологічного оновлення та модернізації національного виробництва відповідно до світових стандартів внаслідок збільшення іноземних інвестицій в АПК;
- збільшення передбачуваності, прозорості та послідовності економічної політики уряду у сфері сільського господарства, що зменшить ризики ведення бізнесу та стимулює інвестиційну діяльність у секторі;
- прискорення структурних реформ в аграрному секторі. Структурні пріоритети визначатимуться потенціалом конкурентоспроможності галузей і підприємств на зовнішніх ринках, а спрощення процедур доступу до цих ринків має прискорити структурні зміни;
- скорочення транспортних та інших витрат на ведення бізнесу сільськогосподарських виробників (гарантований вільний транзит через територію країн-членів СОТ, зменшення ризиків тощо), що сприятиме підвищенню конкурентоздатності українських сільськогосподарських товарів;
- Україна повинна буде прийняти зобов'язання щодо введення міжнародних стандартів, фітосанітарних і ветеринарних правил і норм, що дасть можливість зробити сільськогосподарську продукцію якісніше;
- розширення асортименту та якості пропонованих на ринку продовольчих товарів, зниження їх ціни, що є позитивним для споживачів.

Негативні наслідки:

· зменшення рівня граничних тарифів ввізного мита може призвести до тиску імпорту на ті галузі АПК, які не мають переваг щодо рівня собівартості (виробництво цукру), а також на ті, що отримували значну державну підтримку (виробництво м'яса птиці і свинини) і, як наслідок, можливе звуження внутрішнього ринку збуту для цих товаровиробників.

- зупиниться рівень державної підтримки сільського господарства з наступним зниженням такої допомоги, дотацій і субсидій;
- суттєві транспортні витрати на доставку імпортової продукції порівняно з продукцією місцевого виробництва;
- переваги вільного доступу на ринки інших країн більшою мірою стосуються ринків з ціновою конкуренцією, тобто ринків сировинної продукції. Тому, якщо Україна покладатиметься лише на дію ефектів торговельної лібералізації, то вона ще тривалий час і далі вивозитиме переважно сировину, залишаючись у сфері низькотехнологічного експорту з низьким рівнем прибутків.

#### **Висновки та перспективи подальших досліджень.**

Таким чином, членство України в СОТ обумовить прискорення ринкової трансформації аграрного комплексу, який в довгостроковій перспективі матиме переконливі позитивні наслідки. Разом з тим можливі і втрати, пов'язані з необхідністю перебудови державної системи підтримки сільського господарства і адаптації об'єктів господарювання до нових умов регулювання цієї сфери.

Необхідно визнати, що в цілому українське сільське господарство малоконкурентоспроможне на світовому ринку. Природні умови, матеріально-технічна база, соціальна структура підприємств, рівень інтенсивності праці, який склався історично, і ряд інших чинників діють не на користь українського сільського господарства, яке функціонує в умовах, коли в середньому 1 га ріллі в кілька разів менш продуктивний, ніж у США і Європі. Природні, виробничі й соціально-економічні умови є причиною набагато вищої енерго- і металомісткості виробництва, яку дуже складно знизити. Особливо в умовах економічної кризи.

Досвід багатьох років свідчить, що український аграрний сектор найближчим часом не в змозі вирішити галузеві проблеми без суттєвої державної підтримки. Тому дуже важливо, щоб урядові рішення в сфері аграрної політики враховували як інтереси національного сільгоспвиробника й споживача, так і міжнародні правила, які вимагають лібералізації торгівлі сільгосппродукцією і продовольчими товарами.

У цей час, сільське господарство та харчова промисловість в Україні захищені за допомогою високих митних тарифів на імпорт. Після вступу до СОТ, більшість митних тарифів на імпорт товарів для сільськогосподарської і харчової продукції будуть скорочені. Скорочення митних тарифів на імпорт товарів буде стимулювати імпорт сільськогосподарської і харчової продукції, але експорт сільськогосподарської і харчової продукції істотно збільшиться, тільки у випадку якщо членство у СОТ буде підтримане відповідними структурними реформами.

Більш низькі митні тарифи на імпорт товарів, так само як менш дорогі та більш прозорі порядки роботи щодо проведення сертифікації, звичайно заохотять збільшення імпорту харчової продукції, особливо м'яса птахів, свинини, цукру, і харчових продуктів із високою додатковою вартістю. Хоча це може знизити ціни для українських фермерів, інші економічні та соціальні вигоди в Україні поступово нейтралізують ці зниження цін. Очікувані статичні втрати сектора сільськогосподарської і харчової продукції не повинні сповільнити процес вступу України до СОТ. Навпроти, Уряд України повинний прискорити цей процес, тому що внутрішні сили скоріш перешкоджатимуть ніж стимулюватимуть серйозні реформи, і тому Україні терміново потрібна зовнішня рушійна сила, подібна до СОТ. Статичні економічні міркування в Україні повинні бути поступово замінені динамічним баченням позитивного внеску імпорту сільськогосподарської продукції у скорочення бідності та економічне зростання. Незабаром, вигоди від кращого доступу до українського

---

**ПЕРСПЕКТИВИ ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ  
ПРИ ВСТУПІ УКРАЇНИ ДО СВІТОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТОРГІВЛІ**

ринку будуть поширені серед споживачів, особливо із низьким достатком, торговців і харчопереробних підприємств. У подальшій перспективі, однак, фермери також отримають свою частку через використання їхніх порівняльних переваг за рахунок виробництва більш прибуткових продуктів за неспотвореними цінами, зростання доходів споживачів, зворотного зв'язку від переробної промисловості та кращого макроекономічного середовища. Щоб прискорювати результати цих вигод, Уряду України необхідно негайно реформувати систему безпеки харчової продукції і вдосконалити нормативно-правові акти у ланцюжках постачання продовольства, щоб допомогти приватному сектору, який займається виробництвом сільськогосподарської, і харчової продукції для того, щоб конкурувати у глобалізованому світі.

**Джерела та література**

1. Державний комітет статистики України/[www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)
2. Матеріали Круглого столу „Вступ України до СОТ: аграрна перспектива” від 7 грудня 2005 року/[www.wto.inform.org.ua](http://www.wto.inform.org.ua)
3. Програма Європейського Союзу «Тасіс» в Україні. „Створення механізму сертифікації та контролю стандартів сільськогосподарської продукції відповідно до вимог СОТ-СФС” від 15 лютого 2006 р. – 26с.
4. Бураковський І., Ларс Хандріх, Лутц Хоффманн. Вступ України до СОТ: новий виклик економічній реформі. - К.: Альфа-принт, 2003. – 292 с.
5. Білик Ю.Д. Проблеми інтеграції економіки України у світове господарство. – К.: Урожай, 2004. – 248 с.